

erhvervsøkonomiske grundlag for høvdingene var kun til stede i de få områder, hvor broncerne kendes.

Bogen er et led i den nyorientering mod antropologisk tænkning, som *Jørgen Jensens socialhistorie* fra 1979 herhjemme er det bedste eksempel på. Pilles høvdingedømmet fra, og betvivles de (traditionelle) byttevarer, bliver der dog en grundig og velargumenteret vurdering af et skandinavisk marginalområde tilbage, en vurdering, som også er interessant for os forvante sydsandinaver. Repræsentativitetsundersøgelsen føjer sig til en lille række nye kildekritiske studier af det arkæologiske materiale, som viser, at arkæologerne endelig er ved at fatte repræsentativitets-problemets alvor.

Henrik Thrane

MATS WIDGREN: Settlement and Farming Systems in the early Iron Age. Stockholm, Stockholm Studies in human Geography 3, 1983.

Mats Widgrens disputats er et nyt led i rækken af Stockholmer-skolens kulturgeografiske indsats, som siden 1960'erne har betydet en så væsentlig fornyelse af forståelsen af navnlig det midtsvenske kulturlandskabs udvikling i jernalderen (herom se Skrifter fra Historisk Institut nr. 27, Odense 1979).

Östergötland er velkendt terræn for den, der har fulgt de seneste års arkæologiske og geografiske undersøgelser, det er sammen med Gotland, Öland og Uppland overrepræsenteret i forhold til de gamle danske provinser. Bogen indledes med en oversigt over den udvikling, som de hidtidige undersøgelser har blotlagt imellem 200 f.Kr. og 1200 A.D., hvorefter undersøgelserne omkring Fläret i det østlige Östergötland fremlægges; det er her, forfatteren har gjort sit feltarbejde. Agrarsystemets afspejlinger i vegetationsudviklingen og forandringer i agrarlandskabets struktur diskuteres herefter med inddragelse af to andre sammenligningsområder. Ved hjælp af de fossile elementer i det nutidige landskab, som takket været landhævningen er bevaret i en for os danskere utrolig grad, rekonstrueres brugsstrukturen i ældre jernalder. En inddeling i enheder af forskellig størrelse postuleres, en håndfuld enkeltgårde opfattes som en »landsbyenhed« med indmark nær gårdene og høslet-enge som udmark. Både ind- og udmarker er markerede af Stengærder. Udover gårde og landsbyer postulerer forfatteren en større territorial enhed, som bestyrede fælles græsgange inden for stengærdesystemet, et kulturelt system som kunne være fælles for flere landsbyer. Ind- og udmarksystemet opstod omkring Kristi fødsel efter en ekspansion i de foregående århundreder. Grundlaget for afhandlingens konklusioner er forfatterens opmålinger af stengærder, snitgrøfter, C14-dateringer og fosfatanalyser samt ikke mindst pollenanalyser; arkæologiske fund er der ikke mange af. Det studerede system dateres i perioden 100-500 A.D. med maksimum i 3.-4. årh., hvor et meget åbent landskab opstod. Trods regression i tiden herefter fortsatte systemet i brug indtil efter år 1000, hvor korndyrkning udvides markant. Stengærdesystemerne blev ændret til de historisk kendte territorialenheder i yngre jernalder, men relikterne af de gamle systemer fik lov at blive indtil vor tid.

Afhandlingen er veldisponeret, bredt anlagt og med et stort baggrundsmateria-

le, men arkæologer vil uden tvivl kritisere mangelen på egentlige koncise dateringer.

Henrik Thrane

MOSES I. FINLEY: *Politics in the Ancient World*. Cambridge University Press, 1983. VIII + 152 s. 15 \$, paper back 5,95 \$.

Moses I. Finleys nye bog er atter en bearbejdning af en serie forelæsninger holdt på Queens University, Belfast, samt i København. Det er et forsøg på at give en sammenfatning af denne lærde forskers opfattelse af antikkens politik forstået som »the ways, informal as much as formal, in which government is conducted and governmental decisions are arrived at, and of the accompanying ideology« (preface). Forfatteren har sikkert ret i, at næppe noget europæisk sprog kan udtrykke dette med ét begreb, dansk har det i alle fald ikke, medmindre begrebet politik/politisk bruges i udpræget pejorativ betydning. I definitionen ligger også, at Finley må se bort fra en række statsformer i antikken, således det græske tyranni, de hellenistiske monarkier samt det romerske kejserrige, hvor politik sker »by antechamber, not by chamber« (s. 52). Politik er knyttet til den græske bystat i senarkaisk og klassisk tid samt til den romerske republik. Som i sine andre værker færdes Finley med megen élan inden for dette kronologiske og geografiske rum og eksemplificerer sin tolkning med præcise situationsbilleder og citater.

Kap. 1, *State, Class and Power*, betoner den grundlæggende forskel mellem rig og fattig. Begrebet klasse anvendes her i dagligsprogets løse betydning med suveræn foragt for den mere tekniske sprogbrug, som nogle tillægger det. State og government kan ikke adskilles og udøver magt, power. Magtens udøvere er naturligvis afhængige af samfundets art, d.v.s. af hvilke grupper der udøver magten. Naturligvis må hovedeksemplerne hentes fra det klassiske Athen og Rom, simpelt hen fordi det er disse stater, vi kender bedst. Begge har tendenser til at ekspandere og eksportere deres politiske system, demokrati og oligarki, til de undertvungne folk. Begge må endvidere betragtes som unormale blandt de antikke bystater. Det er ikke statsapparatet som sådan, der interesserer, men de politiske handlinger og agerende. Undertrykkelse, kunne man sige, men det gør Finley ikke. Her er også tale om væsentlige forskelle mellem græsk demokrati og Rom. I økonomisk henseende kunne man sige, at demokratiet undertrykte de rige, der afholdt de fleste offentlige udgifter gennem liturgier, mens de riges politiske rolle i den romerske republik er mere uigennemsigtig.

I Kap. 2, *Authority and Patronage*, behandles de mange synlige og til dels usynlige bånd, der forbinder de herskende og de beherskede inden for staten. Finley taler ikke meget om clientela i den tekniske forstand, som mange angelsaksiske forskere ynder, men accepterer begrebet patronage, der jo heller ikke er så fremmed i den angelsaksiske verden som i vor. Ikke mindst behandlingen af og forsøget på fortolkningen af det attiske demokrati er her interessant. Kap. 3, *Politics*, omhandler især de politiske aktører og deres formodede bagmænd, om hvem vi næsten intet ved, og kap. 4, *Popular Participation*, drøfter »vælgerne« på folkeforsamlingen, den almindelige borger, for så vidt han er politisk aktiv. Kap. 5, *Political Issues and Conflicts*, skildrer de vigtigste politiske temaer, jordproblemerne,